

21.2.2011

Kupředu pravá - aneb ČR na cestě k rozvojovým zemím**Ilona Švihlíková**

Ministr Kalousek si pochvaluje koaliční dohodu, která by měla vést ke skokovému navýšení DPH o deset procentních bodů u většiny statků, které se nyní nalézají ve snížené sazbě. Ministr Bárta nicméně s úsměvem ujistil „socky“, že jim vybral několik potravin, aby nezdechly ihned v první fázi úžasných reforem trojkoalice. S pobavením zbohatlíka vlastního Maserati národu sdělil, že je příliš tlustý a že ryby a zelenina tedy zůstanou ve snížené sazbě. Že v ní nezůstane voda, teplo a ostatní náklady, které se v ceně potravin stejně tak projeví, už ovšem nedořekl. Stejně tak už se nikdo z vlády „rozpočtové odpovědnosti“ neobtěžoval zabývat tím, že **globálně dochází k bezprecedentnímu nárůstu cen potravin, za kterým stojí jak politika biopaliv, tak i souběh neúrod v klíčových zemích (například v Rusku)**.

Trend k vyššímu zdanění spotřeby je nicméně obecný a koliduje s celkovým zaměřením vyspělých zemích k sociálnímu a daňovému dumpingu. Jak uvádí *Taxation trends* (Eurostat), mezi lety 1995-2007 došlo v řadě zemí EU k navýšení nepřímého zdanění. Nicméně žádná země EU nemá jednotnou sazbu DPH - mimo Dánsko ovšem (viz dále).

Následující tabulka (Taxation trends in the EU 2010) nabízí přehled sazeb DPH (v%) v členských zemích EU za rok 2010**Přehled sazeb DPH (v%) v členských zemích EU za rok 2010**

Země	Základní sazba	Snížená sazba	Super-snížená sazba
Belgie	21%	12%	6%
Bulharsko	20%	7%	-
ČR	20%	10%	-
Dánsko	25%	-	-
Německo	19%	7%	-
Estonsko	20%	9%	-
Irsko	21%	13,5%	4,8%
Řecko	23%	11%	4,5%
Španělsko	18%	8%	4%
Francie	19,5%	5,5%	2,1%
Itálie	20%	10%	4%
Kypr	15%	5/8%	-
Lotyšsko	21%	10%	-
Litva	21%	5/9%	-
Lucembursko	15%	6/12%	3%
Maďarsko	25%	5/18%	-
Malta	18%	5%	-
Nizozemí	19%	6%	-
Rakousko	20%	10%	-
Polsko	22%	7%	3%
Portugalsko	25%	5/12%	-
Rumunsko	19%	9%	-
Slovinsko	20%	8,5%	-
Slovensko	19%	6/10%	-
Finsko	23%	9/13%	-
Švédsko	25%	6/12%	-
Velká Británie	17,5%	5%	(0)

Zdroj: *Taxation trends in the EU*, 2010, str. 102

Nepřímé daně, především DPH, jsou daněmi se silně regresivním dopadem, tedy daněmi, které nejvíce postihují ty nejchudší, protože zdaňují spotřebu, která v jejich výdajích zaujímá největší část (relativně s tím, že tyto skupiny nemají z čeho vytvářet úspory). Jak konstatuje učebnice *Veřejných financí*, úvod do problematiky, Jitka Peková, ASPI, ISBN 978-80-7357-358-4, str. 368: „*Nejméně distorzní daně, např. daň z přidané hodnoty, která využívá pouze jednu sazbu, mají regresivní dopad, jsou nespravedlivé. Relativně více sníží příjem poplatníků s nižším příjmem než poplatníků s vyšším*“

příjmem.“

Ministr Kalousek má vůbec slabost pro Ramseyho daně – tj. daně, které mají malý distorzní dopad (nemění chování daňového poplatníka, u zboží jsou to například statky s nízkou poptávkovou elasticitou), kam ovšem můžeme zařadit i daň z hlavy – kterou už pan ministr také slavně – i když zatím jen po stokoruně – aplikoval. Protože daňový mix by měl plnit úkol efektivnosti (výběr daně), ale také spravedlnosti, bývají Ramseyho daně v daňovém mixu vyspělých zemí doprovázeny progresivním zdaněním, tak aby byl kompenzován regresivní charakter nepřímých daní.

Zatímco v Dánsku je jednotná sazba DPH doprovázena velmi vysokým zdaněním nejbohatších fyzických osob (sazba 51,5%!) – jen ve Švédsku je ještě vyšší 56,4%, pak Česká republika patří mezi země, které mají extrémně nízký poměr přímých daní. Jak uvádí *Taxation trends*, nejnižší poměr přímých daní z celkových má Bulharsko (21%), dále pak Slovensko (22,1%) a následuje hned ČR (23,5%). Není divu, že ČR se touto politikou daňového dumpingu dostala rovněž mezi země, kde sazba přímých daní klesla nejsilněji a opět se nalézá v sousedství Bulharska, Rumunska a Slovenska, což by zřejmě měly být země, které nám jsou vzorem. **Podíváme-li se na skupinu zemí, které aplikovaly tzv. rovnou daň** – pak se do výše zmíněné skupiny ještě přiřadí pobaltské státy.

Podívejme se podrobněji na srovnání České republiky a Dánska, aby vyniklo, do jaké míry je daňový mix obou zemí odlišný.

Dánsko:

DPH – jednotná sazba 25% (2010)

Nejvyšší sazba daně z příjmu fyzických osob: 51,5% (2010)

Poměr přímých daní na HDP: 30% (2009)

Poměr nepřímých daní na HDP: 16,8% (2009)

Souhrnná daňová kvóta (včetně sociálního pojištění), poměr k HDP: 48,2% (2008)

Výdaje na sociální ochranu: 29,1% (r. 2006 – Eurostat)

ČR:

DPH – naplánována jednotná sazba 20% (s několika málo výjimkami)

Nejvyšší sazba daně z příjmu fyzických osob: 15%

Poměr přímých daní na HDP: 7,4% (2009)

Poměr nepřímých daní na HDP: 11,4% (2009)

Celková daňová kvóta: 36,1% (2008)

Výdaje na sociální ochranu: 18,7% (r. 2006)

zdroj [ZDE](#) [ZDE](#)

Shrneme-li, pak Dánsko používá jednotnou vysokou sazbu DPH v kombinaci se silně progresivními složkami daňového mixu pro financování širokého státu blahobytu.

Česká republika má naopak extrémně regresivně vychýlený daňový mix – ať již v nepřímých daních, nebo v konceptu tzv. rovné daně. Na rozdíl od Dánska svůj sociální stát úspěšně destruuje. Česká vláda tedy nejvíce bere těm nejhudším (příjmová složka), přičemž zároveň snižuje, respektive ruší sociální zajištění těchto skupin. Sdírá je tedy z obou stran. Jako vláda jim NIC neposkytuje, naopak ohrožuje jejich další existenci – a to ve prospěch těch nejbohatších.

V tomto kontextu je možné se podívat na **typické znaky, které vykazují rozvojové a málo vyspělé země:**

- extrémně nízké zdanění velmi vysokých příjmů
- důraz na financování prostřednictvím nepřímých daní (snazší výběr)
- odliv kapitálu do zahraničí (v ČR – vysoce záporná výnosová bilance, která strhává do záporu celý běžný účet, odliv v roce 2009 téměř 10% HDP!)
- vysoká míra korupce, klientelismus
- špatná vymahatelnost práva

- špatné fungování státní správy, neefektivita

Bylo by možné dodat ještě další znaky rozvojových zemí, jakými jsou nízká akceptace politických institucí občany, tendence k **nepokojům, převratům a revolucím**.

[články autora](#) [O autorovi](#)